سبيل الرشاد

سنه ١٠ ، ١٣٣٠

دینی، علمی، ادبی ، سیاسی هفته‌لق مجموعهٔ اسلامیه‌در

والله یهدی من یشاء الی صراط مستقیم

اتبعون اهدکم سبیل الرشاد

صاحب ومدیر مسئول : ع . اشرف ادیب

عدد ٢٣٥ — ٥ ربیع الآخر ١٣٣١ — پنجشنبه ٢٨ شباط ١٣٢٨ — جلد ١٠

آبونه شرائطی

ممالك عثمانیه‌ده سنه‌لکی (٦٥) ، التی آیلغی (٣٥) غروشدر .

ممالك اجنبیه‌ده سنه‌لکی (١٧) ، التی آیلغی (٩) فرانقدر .

اداره خانه

باب‌عالی جاده‌سنده اورخان بك خاننده نومرو ٢٣—٢٦

اخطارات

آبونه بدلی پشیندر .

§

مسلکه موافق آثار مع‌الممنونیه قبول اولنور م درج ایدیلمه‌ین یازیلر اعاده اولونماز .

اخطارات

رساله‌مزدن آلندیغی کوسترلمك شرطیله بتون یازیلر هرهانکی برغزته طرفندن اقتباس اولونه بیلیر .

§

مکتوبلرك ، امضالرك واضح و اوقوناقلی اولمسی و آبونه صره نومروسنی محتوی بولونمسی لازمدر .

§

ممالك اجنبیه ایچون آبونه اولانلرك آدرسلرینك فرانسزجه‌سی ده یازلمسی رجا اولنور .

§

پاره کوندرلدیکی زمان نه‌یه دائر ولدیغنك واضحاً بیلدیرلمسی رجا اولنور .

ان الله غفور رحيم = ای نبی مکرم ! مؤمن اولمق ایستین قادینلر سکا کلوب ده الله تعالایه هیچ برشیئی شریك طوتمامق، سرقت ایتمه‌مك، زنا ایتمه‌مك، چوجقلرینی اولدورمه‌مك، باشقه‌سنك چوجغنی کندی قوجه‌لرینه اسناد ایتمه‌مك ، هیچ برایی ایشده سکا عصیان ایتمه‌مك اوزره مبایعه ایتمك ایسترلرسه اونلرله مبایعه ایت . واللهدن اونلر ایچون مغفرت طلب ایت . شبهه‌سز الله تعالی غفور ورحیمدر » سورهٔ ممتحنه آیت ١٢ .

وظیفه ومسئولیتك نه قدر آغیر تاقی ایدلدیکی شوندن آکلاشیلیر که « فاستقم کما امرت = سکا تاصل امر اولوندیسه اویله‌جه استقامت ایت . » مآلنده‌کی آیت کریمه‌نی حاوی اولان سورهٔ شریفه نازل اولدیغی زمان علیه‌الصلاة والسلام افندمز : « شیبتنی سورة هود = سورهٔ هودنی اختیارلاتدی » بویوردیلر. وفی الحقیقه مبارك صقالارینه او تاریخده همان قیر دوشدی . کذلك حجة‌الوداع ایله ارتحال عالیلرینه قریب صوك خطبه‌ده حضرت پیغمبرك (صلی الله علیه وسلم) بوتون امتی اشهاد ایده‌رك : « الا هل بلغت = سویلیك تبلیغ ایتدمی ؟ » دیه سؤال ایتملری و « أوت یا رسول الله تبلیغ ایتدك . » جوابی اوزرینه : « یارب شاهد اول ! » دیه بارکاه احدیته قارشی تبریهٔ نفس یولنده توجیه خطاب ایتمه‌سی هپ وظیفه و مسئولیت فکرلرینك آغیرلغنی حس ایتمکدن وایتدیرمك آرزوسندن نشأت ایدیوردی .

الحاصل دین اسلام اقتضاسنجه عبادت واطاعت یالکز الله عظیم الشانه مخصوصدر. مخلوقه اطاعت آنجق اللهك رضاسنه موافق اولمق اوزره امر بالمعروفه وقوانین شرعیه‌یی ـ که بزم احکام مدنیه‌مزدر ـ تطبیق ایتمك ایسته‌دیکی زمانه مقصوردر . معصیتده ایسه هیچ برکیمسه‌یه اطاعت ایدلمز . نته‌کیم حدیث شریفده : « لاطاعة لمخلوق فی معصیة الخالق = خالقه عصیان ایتمك خصوصنده هیچ بر مخلوقه اطاعت اولماز » بویورلمشدر . بونك خلافنده‌کی ظنون باطلدر. وساحهٔ اسلام مخلوقی معبود طانیمقدن کلیاً بریدر .

احمد نعیم

تصحیح.— ٥٢ نجی عددك ٤٣٩ نجی صحیفه‌سنك ایکنجی ستونده :

سطر	خطا	صواب
١٩	حسناتی سیئاتیدر	حسناتی مقربینك سیئاتیدر
٣٨	اولان آخرتك	اولان اهل آخرتك

اسلامده فن وفلسفه

بشنجی عصر هجریده اندلس

بشنجی عصر هجری اندلس ایچون برسلسلهٔ فلاکتله باشلامش ، ومتمادیاً فجیع وخونین وقعاته مشهر اولمشدر. شامدن فرار وتحمل کداز محن ومشاقه معروض قاله‌رق نهایت خفیاً اندلسه کیره بیلمش اولان عبدالرحمن ، هجرت نبویه‌نك ١٣٩ تاریخنده اسپانیاده امویه دولتنی تأسیسه موفق اولمشدی .

ایکنجی ، اوچنجی عصرلرله دردنجی عصرك نصف اخیرینه قدر اندلس ، عرفان ومدنیت ، حضور وآسایش ، دبدبه وشوکتك اوج علیاسنه صعود ایلمشدی . اندلسك او زمانکی شکوه وترفیاتنه دائر ؛ دردنجی عصر هجریدن بحث ایدرکن؛ آز چوق تفصیلات ویرمشدك . مع التأسف اعصار متعاقبه، عبدالرحمن متوسط دورینی برداها عرض ایده‌مه‌مشدر . اسپانیانك اسلاملر طرفندن استیلاسی هنکامنده (ویزیغوت) رؤساسی ایبه‌ریك شبه جزیره‌سنك شمالنده (آستروپا) جبالنه چکیله‌رك اوفاق وفقط مستقل بر حکومت تشکیل ایتمش واندلسك تکرار ضبط واستیلاسنه انتظاراً ؛ اورادن؛ متمادیاً اسلاملرك احوال وحرکاتی ترصده قویولمشلردی .

اندلس اسلاملری سعادت و مدنیتك مراتب بالاترینه صعود ایتدکدن صوکره رفاه وثروت ، اذواق وطربله نجابت اخلاقیه‌لرینی غائب ایده‌رك اسکی جندیلك ، سلاحشورلق ، حماست وشجاعت ، عدالت وفضیلت یرینه ، تن پرولك ، اخلاقسزلق ، عیش وعشرت ، جبانت واحتراص ، ظلم وتعدی کبی ملکات رذیله قائم اولمشدی .

عبدالرحمن متوسط زماننده اعتباراً ؛ ظاهراً پرشکوه وشوکت اولان شکیمهٔ دولت ؛ ایچین ایچین اخلاقسزلق کووه‌لریله کیرلمکه باشلامشدی . سفاهت درجهٔ نهایه‌یه واصل اولمش وبونك نتیجهٔ طبیعیه‌سی اوله‌رق هرتورلومزایای نبیله اونوتلمشدی. سرای حکمداری اسکی نجابت وقورانه‌سنه بدل برمشهر اذواق وسفاهت حالنی آلمشدی. مقام حکمداری‌یه نامزد اولان شهزاده‌لر ، تجربه دیده ، صاحب رویت وفضیلت امرا وعلمادن جدی و شاهانه بر تحصیل کوره‌رك بارکران سلطنتی یوکلنه بیله‌جك درجه‌ده بر اقتدار ومزیت اکتسابنه چالیشملری شویله طورسون، کیجه کوندوزجواری وبندکاندن تشکیل ایدیلن بزم طرب ونوشده امرار حیات ایدر وبوصورتله فطری اولان قوهٔ دماغیه‌لرینی‌ده سفاهتله نابموسم چوروتورلردی .

بوکبی حالات نتیجه‌سنده امویه خاندانی افرادی نجابت و اصالت عرقیه‌لرینی غائب ایتمش ، ادارهٔ حکومتی بازیجه حالنه کتیرمشلردی . اداره‌سزلك یوزندن اوته‌ده بریده ظهور ایدن عصیان و اختلال کیتدکجه کسب شدت وتوسع ایلمشدی. مرکز سلطنتك حکم ونفوذی آرتق ولایاته اجرای تأثیر ایده‌میوردی. امرا داعیهٔ استقلاله دوشه‌رك اندلسی باشدن باشه برفتنه‌زار خونینه چویرییورلردی .

هجرتك ٣٦٦ سنه‌سنده اون بر یاشنده قرطبه تختنه کچن هشام ، قادینلرك اك عاقله ومدبره‌سی اولان والده‌سی (صبیحه) ، وزیرلرك اك حمیتلی واك درایتلیسی بولنان (ابن ابی عامر المنصور) کبی ایکی وصینك درایت وحسن اداره‌لری سایه‌سنده کمال شان وشوکتله یکرمی ایکی سنه قدر اجرای حکومت ایلمشدی . فقط ٣٩٢ تاریخنده اولا (المنصورك) ومتعاقباً والده‌سی (صبیحه) نك وفاتلری اوزرینه شیرازهٔ حکومت بردنبره بوزولمش، امرا عصیانه باشلامش، هرطرفده فساد واختلال فورتنه‌لری قویمشدی .

المنصورك خلفلری آرتق (حاجب) عنوانیله اکتفا ایدمیه‌رك بالذات حکمدارلق سوداسنه دوشمشلردی . احتراصات دناتکارانه هپسنك کوزلرینی کور ایتمش ، اختلال ، شقاوت ، عصیان وحروب داخلیه ایله اندلس یانوب قاوورلمغه باشلامشدی .

بشنجی عصرك باشلانغجنده یعنی هجرتك ٤٠٠ نجی سنه‌سنده قرطبه‌ده هشام ابن حکم علیهنه خونین برفتنه ظهور ایتمش و امرای عاصیه‌دن (محمد بن عبدالجبار) هشامی اسقاط ایده‌رك حکومتی غصبه موفق اولمشدی. فقط هشامك اقرباسندن وخاندان امویه افرادندن (سلیمان بن حکم) ، باشنه طوپلادیغی بربریلرله محمد بن عبد الجبار اوزرینه هجوم ایده‌رك قرطبه تختنی قورتارمش و ٤٠٣ تاریخنده مقام سلطنته اوطورمشدی .

سلیمان عیش و نوش ایچنده پرورشیاب اولمش ادارهٔ حکومتدن عاجز برآدم اولدیغندن آز برمدت صوکره قرطبه‌ده ینه برنائرهٔ فتنه اشتعال ایتمش ، بو قانلی اختلال اثناسنده سلیمان مقتول دوشدیکندن هشام بن حکم ایکنجی دفعه اوله‌رق مقام حکمداری‌یه کتیرلمشدی . هشامك بودفعه‌کی حکومتی یك آزدوام ایتمش و ٤٠٤ تاریخنده ظهور ایدن سلیمان بربری ایله واقع اولان محاربانده تلف ونابدید اولمشدی .

امویه خاندانی اندلسده ٢٨٤ سنه قدر حکمران اولمشلردر . اندلس امویلری تاریخاً اصلا عفو ایدلمز برخطای سیاسی‌ده بولنمشلر ایدی : هنکامهٔ استیلاده (آستروپا) طاغلرینه چکلمش اولان ویزیغوتلری ؛ شانلی دورلرنده کلیاً استیصال ایده‌جکلرینه ؛ بونلره براشقیا چته‌سی نامیله باقمش وکندیلرینه اصلا اهمیت ویرمه‌مشلردی .

حالبوکه بالآخره اندلس داخلنده فتنه و فساد ، اختلال وتفرقه طوفانی قوپارق امراء اسلامیه بربرلرینی بوغمغه باشلاینجه ، کمین ترصدده فرصتجو اولان بو طاغلی اسپانیولر یاواش یاواش دائرهٔ نفوذلرینی توسیع ایده‌رك (لیون) قراللغنی تشکیل ایتدکلری کبی (ناواره) و (آراغون) طرفلرنده ده دیکر ایکی کوچوك حکومت تأسیسنه موفق اولمشلردی .

اندلس‌ده ظهور ایدن داخلی اختلاللر نتیجه‌سنده سلطنت امویه دوریلمش ، مملکت انقسامه اوغرامش ، اوته‌ده بریده برطاقم طوائف ملوك توره‌مشدی .

بوحالدن استفاده ایدن اسپانیولرایسه یاواش یاواش توسیع ملکه باشلامشلر ، طوائف ملوکی بربرلریله جداله تشویق و بعضاً برطرفه معاونت ایتمك صورتیله بونلری یکدیکرلرینه آزدیرمش ، قدرت ومکنتلرینی تزلزله اوغراتمشلردی .

بالطبع حروب و اختلالات داخلیه بو عصرده علوم و فنونك ترقیاتی‌ده سکته‌دار ایلمشدی . قرطبه اختلالنده مشاهیر ارباب فندن یك‌چوق ذوات‌ده قتل عامدن قورتیله‌مامشلردی . مشهور ابوالقاسم زهراوینك‌ده بو صورتله قتل ایدلمش اولمسی اغلب احتمالدر . متمادی قانلی عصیانلر یوزندن بشنجی عصر هجریده اندلس‌ده خارقه‌نما پارلاق دهالر ظهور ایده‌مه‌مش ایسه‌ده هرحاله رغماً ایکنجی درجه‌ده بعض ذوات یتیشه‌بیلمشدر .

دردنجی عصرده موفقیات و نشریات علمیه‌سیله اشتهار ایدن مسلمه مکتبنك تلمیذانی بو عصرده‌ده داها آز بر پارلاقلقله نشریات فنیه‌یه دوام ایتمش، علوم طبیه و بالخاصه علوم ریاضیه تدریساتنه اهمیت ویرمشلردر.

مشاهیر اطبا وحکمادن (ابن وافد) له تاریخ طبیعی وجغرافیا علماسندن (البکری) بشنجی عصرده اندلسه شرفبخش اولان اك پارلاق سیمالری عرض ایدرلر . بشنجی عصرده اندلس‌ده او درجه مشهور ومقبول مؤلفات عظیمه تألیف ایدلمش اولدیغی کوریله‌میور . تاریخ طبیعی ، ریاضیات ، فلسفه وطبابته دائر بر طاقم آثار تألیف ایدلمش ایسه‌ده قیمتلری بالنسبه ایکنجی درجه‌ده‌در.

دردنجی عصرده امویلر طرفندن طرح ایدیان حدیقهٔ معارف ، بودورده طراوت لازمه‌سنی اکتساب ایده‌میه‌رك ،بوشرفی علم‌ومعرفت نقطهٔ نظرندن اندلسك اك پارلاق بر دوری اولان التنجی عصره صاقلامشدر .

*
* *

ابن‌وافد.— بشنجی عصر هجریده اسپانیاده ظهور ایدن ارباب فنك اك بلند ناصیه‌لرندن اولان ابن‌وافد، اندلسك اك اصیل واك کبار عائله‌لرندن برینه منسوب اولوب هجرت نبویه‌نك ٣٨٩ نجی سنه‌سنده طلیطله‌ده مهد آرای عالم وجود اولمشدی . فلسفه وطبابته صوك درجه مراقی اولدیغندن کیجه کوندوز حکماء قدیمه‌دن جالینوس وارسطو کبی ذواتك اثرلرینی تدقیق وتتبع ایدردی. بو سایه‌ده فن طب‌ده یك ایلری کیتمش و بالخاصه ادویهٔ مفرده‌ده حقنده اسلاف ومعاصرلرینه غبطه‌بخش اوله‌جق بر اقتدار کوسترمشدر. بوخصوصه دائر تألیف ایتدیکی (کتاب الادویة المفردة) عنوانلی اثرنده اطبای قدیمه‌دن جالینوس (Galien) و دیوسقوریدس (Dioscorides) کبی ذواتك اثرلرنده‌کی مباحث مهمه‌یی درج وتشریح ایلمشدر. امیر طولون طرفندن عهده‌سنه رتبهٔ وزارت توجیه‌اولنمشدی. کتاب الحکماء مؤلفی ایله مشهور قازیری (Casiri) مشارالیهك تاریخ وفاتنی هجرتك ٤٦٧ نجی سنه‌سنه مصادف اوله‌رق کوستریورلر . ابن وافد طبابتده ادویهٔ مفرده ترتیبی وبالخاصه صول تداویده‌کی حذاقت ومهارتیله اشتهار ایلمشدر.

جمال‌الدین، ابن‌وافددن بحث ایدرکن دییورکه : (مشارالیه آغیر خسته‌لرك تداویسی‌خصوصنده صوك درجه بسیط براصول تعقیب‌ایدر واك وخیم امراضی بیله ؛ کمال مهارتله؛ آز برمدت ظرفنده تداوی‌یه موفق اولوردی . اغدیه ایله تداویسی ممکن اولان خسته‌لقلرده علاج استعمالندن صوك‌درجه توقی ایدردی. خسته‌یه بهمه‌حال علاج‌ویرمك ایجاب ایدرسه ادویهٔ مفرده‌یی ؛ ممکن مرتبه ؛ ادویهٔ مرکبه‌یه ترجیح ایدردی .) ابن وافدك مشهور اوله‌رق اسملری بروجه آتی درج ایدیلن بش قدر اثری واردر .

١ . — كتاب الادوية المفردة ، ٢ . — كتاب الوساد ، ٣ . — مجربات ، ٤ . — تدقيق النظر فى علل حاسة البصر ، ٥ — المغيث

كتاب الحكماء مؤلفى ديبوركه: (ابن وافدك «كتاب الادوية لمفردة» عنوانلى اثرى بشيوز يابراقدن مركب بويوك بركتابدر . مشاراليه بوكتابى تاليف ايتمك ايچون يكرمى سنه چاليشمشدر .)

كتاب الادويه‌نك برقسمى (médicamentus simplicibus) عنوانى آلتنده لاتينجه‌يه ترجمه ايدلمشدر. ابن وافدك كتاب الوسادينك لاتينجه‌يه ترجمه ايدلمش برنسخه‌سى اسپانيانك اسكوريال كتبخانه‌سنده موجود و ٨٢٨ نجى نومروده محفوظدر .

* * *

الزهراوى (ابو الحسن على بن سليمان) . — بشنجى عصر هجريده اندلس‌ده اشتهرايدن اكابر علمادن ومسلمه‌نك تلاميذندندر. علوم رياضيه وطبيعيه‌ده وبالخاصه طبده معلومات كامله‌سى واردى. (كتاب الاركان) عنوانلى اثرى پك مشهوردر .

مشار اليه‌ده؛ مشهور ابوالقاسم زهراوى كبى ؛ ملوك امويه‌دن عبدالرحمن الناصر طرفندن قرطبه‌يه آلتى ميل مسافه‌ده واقع غايت لطيف ودلربا برمحلده انشا ايدلمش اولان (زهراء) قصبه‌سنده تولد ايتمش اولديغندن بوناملة اشتهار ايلمشدر . اندلس آثار ادبيه‌سى بوقصبه‌نك تصوير ومدايحى ايله مالامالدر . بوراسى مشاهير فضلاى اسلاميه‌دن برچوق ذواتك مسقط رأسى اولمقله مشتهردر . اعاظم ارباب فندن ابوالقاسم ، ابوالحسن ، خلف بن عباس بوراده طوغمش اولدقلرى كبى (آداب الكاتب) شارحى اديب نزيه سليمان بن محمد الكرمانى‌ده زهراء قصبه‌سنده تولد ايلمشدر .

تاريخ فنون محررلرندن موسيو دوسلان (De Slan) زهراوى اسمندن آلدانه‌رق ابوالحسن زهراوى ايله ابوالقاسم زهراوى‌يى بربرلرينه قاريشدرمق خطاسنده بولنمشدر .

* * *

ابوالحكم عمر بن عبدالرحمن الكرمانى . — قرطبه‌ده تولد ايتمش مشاهير اطباى اسلاميه‌دندر . الكرمانى قرطبه‌ده علوم رياضيه ، هندسه وطبيه تحصيل ايتدكدن صوكره توسيع معلومات ايتمك اوزره شرقه عزيمت ايتمش و (حران) ده فنون رياضيه وطبيه‌ده‌كى نقصانلرينى بالاكمال ينه وطننه عودت ايلمشدر . اندلسه كلديكى زمان برابرنده (رسائل اخوان الصفا) كتاب مشهورينك بر نسخه‌سنى‌ده كوتورمشدى. كرمانى عودتنده سرقسط (Saragosse) ده اختيار اقامتله نشريات علميه‌يه حصر اوقات ايلمشدر . مشاراليه تدريساتله برابر بالفعل طبابتده‌ده بولنوردى. طبابتك بالخاصه جراحلق قسمنده اشتهار ايلمشدى . كتاب الحكماء مؤلفنك خبرويرديكنه كوره كرمانى دوقسان ياشنى متجاوز اولديغى حالده هجرت نبويه‌نك ٤٥٨ تاريخنده وفات ايتمشدر .

* * *

ابومسلم عمر بن احمد بن خلدون . — مسلمه دارالعرفانده پرور شباب كمال اولمشدر . اشبيليه نك اكنجيب واك ممتاز خاندانلرندن برينه منسوب واعيان مملكتدن ايدى . مورخ شهير ابن خلدون‌ده بوخاندانه منسوبدر .

فلسفه ، رياضيات ، هيئت وطبابتده اشتهار ايلمشدى . هجرتك ٤٤٩ تاريخنده اشبيليه‌ده ارتحال ايلمشدر . مشاراليه فضائل اخلاقيه ونجابت طبعيه‌سيله مشار بالبنان ايدى . علماً ، اخلاقاً ، طبيعةً فاضل وخلوق برحكيم اولديغى تراجم احوال مؤلفلرينك بيانات متفقه‌سندندر .

* * *

ابوعثمان سعيد بن محمد بن بفونش . — اندلس‌ده واقع طليطله شهرنده تولد ايتمشدى . بالآخره قرطبه‌يه هجرتله مسلمه ، ابن عبدون ، ابن جلجل كبى اعاظم ارباب فنك درسلرينه دوام ايده‌رك طبابت ، فلسفه وعلوم رياضيه تحصيل ايلمشدى . قرطبه‌ده اكمال تحصيل ايتدكدن صوكره وطننه عودتله اميرظافر بن اسماعيل بن مطرفه انتساب ايتمش ومشار اليهك اكصميمى ندماسى صره‌سنه كچمشدر . تفسير ، فلسفه ، ورياضيات‌ده‌كى وقوف واختصاصى خصماسنك بيله تحت اعترافنده ايدى . طبابتى مشهور جالينوسك آثارندن تعقيب ايتمش ايسه‌ده عمليات خصوصنده ديكر معاصرلرى قدر خداقت ومهارت كوسترمه‌مشدر . تاريخ وفاتى هجرت نبويه‌نك ٤٤٤ نجى سنه‌سنه تصادف ايدر .

* * *

ابن النباسه . — ابن النباش ، البجائى اسميله‌ده معروف اولوب اندلسده (مرسيه) جوارنده اقامت ايدردى . فلسفه ، طبيعيات ، وطبابتده فوق العاده بر اقتداره مالكدى . طبك تطبيقاتنده حذاقت ومهارتيله مشتهردر .

بشنجى عصر هجريده اندلسده اشتهار ايدن علماء فن آره‌سنده ابوالعرب يوسف بن محمد ايله ابو محمد عبدالله العزوى الدهبى ، فنون وادبياتده متخصص ابو جعفر بن خميس ، ابو الحسن عبدالرحمن بن خالف الدارمى ، ابوبكر يحيى بن احمد بن الخياط ، و (المغنى) مؤلف شهيرى الكاتب ابو عمر احمد بن محمد بن الحجاج كبى ذواتى‌ده تعداد ايده بيليرز .

بونلردن ابن خياط مسلمه مكتبنده علوم رياضيه تحصيل ايتدكدن صوكره علم هيئتله اشتغاله باشلامش و بو فنلرده عصرينك فريدى اولمشدى ، امرادن سليمان بن حكم بن الناصره انتساب ايده‌رك مشار اليه طرفندن رصداته مأمور ايدلمشدى . ابن خياط عينى زمانده طبابتله‌ده اشتغال ايدردى . قرطبه‌ده ظهور ايدن فتنه‌يى متعاقب (امير المنصور بن يحيى بن اسماعيل) نزدينه التجا ايتمش ومشار اليه طرفندن حسن قبوله مظهر اولمشدى . ابن خياط ، لطف ومروتله متصف التفاتكار ، شفيق بر ذات ايدى .

٤٤٧ سنه‌سنده تقريباً سكسان ياشنه قريب اولديغى حالده طليطله‌ده وفات ايتمشدر .

* * *

ابوعبید عبدالله بن عبدالعزیز . — اندلسك اك اصیل برعائله‌سنه منسوب اولوب (مرسیه) ده تولد ایتمشدر . علوم طبیعیه وطبابتده متخصص برذات‌ایدی. ادویهٔ‌مفرده‌نك اوصاف وخواصنه، اسملرینه، صورت استعمالرینه، طرز ترتیبلرینه دائر معلومات مکمله‌سی واردی. اندلس‌ده یتیشان نباتاته‌دائر (کتاب اعیان‌النبات والشجریات الاندلسیة) عنوانی آلتنده مکمل بر نباتات کتابی یازمشدر . قرطبه‌ده مدت مدیده اقامت ایتمش اولدیغی ایچون قرطبی نامیله‌ده یاد ایدیلیردی . تاریخ ارتحالی هجرتك ٤٨٧ نجی سنه‌سنه مصادفدر .

البکرینك (المسالك والممالك) اسمنده قیمتدار برجغرافیا کتابی مشاهیر مستشرقیندن موسیو دوسلان (De Slane) طرفندن السنهٔ غربیه‌یه نقل وترجمه ایدلمشدر .

البکرینك بونلردن باشقه داها برقاچ کتابی واردر . مشهور ابن‌بیطار، البکریدن دائما برلسان‌ستایش‌ومنتداری‌ایله بحث‌ایلمکده‌در. مشارالیهك اسپانیا وآفریقای‌شمالینك احوال‌جغرافیه، احوال‌اقلیمیه، و حیوانات ونباتاتنه دائر جمع وتألیف ایتمش اولدیغی اثری آوروپاده پك زیاده مشهوردر .

*
* *

ابوالفضل قشمائی .— اندلس‌یهودیلرندن (قشمائی‌بن شابروت) اسمنده بر آدمك حفیدی اولوب سرقسطه‌ده تولد ایتمشدی . اولجه لسان عربی‌یی صورت مکمله‌ده اوکرندکدن صوکره ادبیات وبلاغت عربیه ایله مشغول اولمش وبالآخره علوم ریاضیه ، هندسه ، فلسفه، هیئت ، فیزیك ، موسیقی وطبابت تحصلینه قویولمشدی. منطق، فنون فلسفیه ، ریاضیه وحکمیاتده عصرینك فریدی درجه‌سنی بولدقدن صوکره ادیان حقنده تتبعاتده بولنمش ونتیجه‌ده احکام‌عالیهٔ اسلامیه‌نك عقل وحکمته موافقت قطعیه‌سنه حیران اوله‌رق اهتدا ایلمشدر .

ابوالفضل بالآخره سرقسطه امیری ابو جعفر احمد بن هودك خدمت وزارت وکتابتنه تعیین اولنمشدر .

*
* *

ابو عامر احمد بن مروان ابن شهید . — الناصر عبدالرحمنك وزراسندن عدل وتدبیر ، سخا وکرم ، علم و ادبله مشتهر اولان ابو عامر احمد بن عبدالملك احفادندن اولوب فنون و ادبیات‌ده شهرت شایعه‌یه مظهر اولمشدی . ٣٨٢ سنه‌سنده قرطبه‌ده تولدایتمش و ٤٢٦ تاریخنده ارتحال ایلمشدر .

برچوق مؤلفاتی ، خطبه‌لری ، منظوم پارچه‌لری واردر . شو کتابلر آثار مشهوره‌سندندر :

١ . — کشف‌الدك وایضاح‌الشك ٢ . — حانوت عطار ٣ .— التوابع والزوابع .

مشار الیهك جد اکبریده سیاست وادارهٔ حکومتده کوستردیکی اقتدار ودهاء نسبتنده ادبیات وفنونده ملکه ومهارت صاحبی ایدی . آثار ادبیه‌سی ادبیات عربیه منتسبینی آره‌سنده غایتله قیمتدارومقبولدر. کندیسنه پك چوق نوادر اسناد ایدلمکده‌در . روایته کوره وزیر ابن شهیدك جدی وقتیله شامده بیطرلقله اشتغال ایدرمش . عبدالرحمن الناصر وزراسندن (حمار)لقبیله مشهورابن‌جهورایله ابن شهید آره‌سنده منافسه ورقابت وار ایمش . بر کون ابن جهور خسته اولمش وابن شهید زیارتنه کیتدیکی حالده قبول اولنمدیغندن هم ابن جهورك لقبنه وهم کندی اجدادینك صنعتنه تلمیحاً برای ملاطفه شو قطعه‌یی یازه‌رق ابن جهوره کوندرمش‌ایمش .

اتیناك لاعن حاجة عرضت لنا . الیك ولاقلب الیك مشوق
ولکننا زرنا بفضل حلو منا . فکیف تلاقی برنا یعقوق

ابن جهور ایسه مشار الیهه شوقطعه ایله جواب ویرمشدر :

جبناك لما زرتنا غیر نائق . بقلب عدوفی ثیاب صدیق
وما کان بیطار الشام بموضع . یبا شرفیه برنا بخلیق

ابو عامر احمد بن ابی مروان بن شهیدده اشعار رائقه ومنظومات رقیقه‌سیله مشتهردر . شوقطعه مشار الیهه اسناد ایدلمکده‌در :

کلفت بالحب حتی لودنا اجلی . لما وجدت لطعم الموت من‌الم
کلاالندی والهوی قدمای‌ولعت‌به . ویلی‌من‌الحب‌اوویلی‌من‌الکرم

ابن الهیثم — ابن الهیثم ، قرطبه‌ده تولد ومیلادك ١٠٦٣ تاریخنده وفات ایتمشدر . اندلسك مشاهیر اطباسندن معدود اولوب ادویهٔ مسهله ومقیئه حقنده (الکمال) و (التمام) عنوانلی ایکی کتاب یازمشدر .

مشارالیه بشنجی عصرده مصرده ظهور ایدن هم نامی درجه‌سنه صعود ایده‌مه‌مش ایسه‌ده ایکنجی درجه‌ده‌تعداداولنان علما آره‌سنده ممتاز برموقع‌اشغالنه موفق اولمشدر. علوم طبیعیه‌ده‌کی‌وقوف‌واقتداری خصماسنك‌بیله تحت اعترافنده ایدی . ابن هیثمك علوم ریاضیه وعلم هیئته‌ده انتسابی وارسه‌ده اك زیاده علوم طبیعیه وطبابتده اشتهار ایلمشدی . آثارمشهوره‌سی بروجه آتیدر :

١ . — الکمال ، ٢ . — التمام ، ٣ . — کتاب‌الاقتصاروالایجاد فی‌خطا ابن‌الجزارفی‌الاعتماد ، ٤ . — کتاب‌الاکتفاءبالدواء من‌خواص الاشیاء ٥ . — کتاب‌السماء

ینه بشنجی عصرده اندلس‌ده (عبدالله‌بن یونس) نامنده برذاتك‌ده طبابت وعلوم ریاضیه‌ده اشتهار ایلمش اولدیغی کوریلیور .

عبدالله بن‌یونسك، بالخاصه علم حسابده پك درین وقوفی‌واردی. میلادك ١٠٣٧ نجی‌سنه‌سنده ارتحال ایلمشدر .

م . شمس‌الدین

فقه وفتاوی

محاوره :

برمحقق ایله مقلد آره‌سنده

بشنجی محاوره‌دن مابعد

محقق : — أوت، کرك رمز وکرك بشقه بر صورتله اولان شو